

Den form, som öppningen har i kronans mittbåge, en oval avskuren av en rak linje nedtill, förekommer *ej före 1200*.¹

Den sexkantiga form, som vi iakttagit på byglarna i kronan, är ett relativt ungdomligt drag. På de äldsta danska klockorna äro byglarna runda, men *under senare delen av 1200-talet* uppträda de i en annan form, avrundade inåt men kantiga på utsidan med en mittyta där, som är större än de andra², i huvudsak samma typ som på Drevklockan. De svenska klockorna från Lerbo, »en typiskt romansk 1200-talsklocka»³, Tegelsmora »från 1200-talets förra hälft»⁴ och Kungsbarkarö »från 1200-talets förra hälft»⁵ ha alla smala, runda, släta byglar.

På de äldsta danska klockorna, från 1100-talet, lutar den undre brädden inåt-nedåt, så att den bildar en rät vinkel med det nedersta av slagringens yttersida. Under 1200-talet höjer den sig, så att den blir vågrät, och *vid 1200-talets slut* går den från ytterranden svagt uppåt mot klockans inre.⁶ Drevklockans underkant har en sådan ställning; på de förut omnämnda svenska 1200-talsklockorna är den vågrät.

Inskription på ett band ovanför slagringen som på Drevklockan är *ej vanlig efter 1350*. På de yngre klockorna anbringas inskriften på halsen.⁷

Drevklockan är alltså av utpräglad romansk typ, men den kan, som ovan har visats upp, *ej* ha tillkommit förrän o. år 1300. Å andra sidan är den i viktiga avseenden ursprungligare än klockor från mitten av 1300-talet. Under perioden 1300—1350 har den alltså förmodligen kommit till. Under 1300-talet lärde man sig att göra klockorna fylligare i klangen genom att giva dem en mera utsvängd form nedtill, samtidigt som kronan blev grövre och hållbarare och dekoren rikare.

23. Dädesjö gamla kyrka. Uppvidinge hd.

Pl. XVII: 1.

Litteratur: Wrangel och Rydbeck: Medeltidsmålningarna i Dädesjö och övergången från romansk stil till gotik [= Mandelgren: Atlas till Sveriges odlingshistoria. Tillägghäfte 1], pl. IV, VI.

I Dädesjö gamla kyrka, som hör till de i konsthistoriskt avseende märkligaste landskyrkorna i Sverige, framför allt genom sitt målade innertak, finnas på ett av bildfälten i taket några runor. Jämte en rik dekorativ utsmyckning bestå målningarna av scener ur Kristi och Jungfru Marias liv, änglafigurer, evangelistframställningar, två gammaltestamentliga bilder samt scener ur Staffanslegenden. Alla dessa figurer stå inom målade rundlar, sammanlagt 30 stycken, vilka äro ordnade i rader. I andra raden från öster räknat i den rundel, som är nr två i ordningen från norra väggen, ser man ängeln Gabriel inför Maria och bakom henne Josef. Ängelns namn är skrivet med runor på ett språkband:

g a b r e æ l :
1 5

Runorna avtaga i tydlighet mot sin nedre del. Det språkband, varpå de stå, går i takplankornas längdriktning, så att en springa mellan två plankor skär av bandets nedre kant, på

¹ Uldall a. a. s. 5.

² a. a. s. 6.

³ Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria XX s. 36.

⁴ Upl. Fmf. tidskr. 1923 s. 120.

⁵ Från Johannes Rudbeckius stift s. 3.

⁶ Uldall a. a. s. 6.

⁷ Uldall a. a. s. VIII.

vilken emellertid inga spår av runor finnas. Den bäst bevarade runan 7 **l** kan skönjas ända ned till springan 37 mm. från runans topp. På 3 **b** synes den övre bistaven med sin nedre ända stöta intill huvudstaven. Av 4 **r** är så mycket bevarat, att man kan se en bit av bistaven nedanför dess inbuktning, vilken stöter intill huvudstaven. 5 **e** är tydligt stunget.

Stavningen **gabreæl** kan jämföras med **gabrel** på Aakirkebyfonten, förmodligen uttalat *gabrél* eller kanske *gábrél* enligt Wimmer.¹ Namnet stavas Γαβριήλ i den grekiska bibeltexten, *Gabriel* i Vulgata. Det har förmodligen uttalats med *i* mer eller mindre reducerat som i nutida dialekter. † *æ* är en vanlig beteckning för lat. *e*, t. ex. **auæ**, **bænæþ**[ikta], **mulæribus**, **-æn-ris**, **plæna** Sm. 38 Pjäteryd, **auæ** T. 122, **montæ**, **sæptem** o. s. v. Ög. 248.²

Dädesjömålningarna dateras till 1275—1300, av Lindblom³ snarast till en tidpunkt närmare det förstnämnda årtalet, av Rydbeck till tiden något före år 1300.⁴

24. Skårtaryd. Dädesjö sn. Uppvidinge hd.

Pl. XXXV: 1, 2.

Den nedan beskrivna runristade sländtrissan av sandsten är funnen av F. O. Johansson i en åker till Skårtaryds Norregård. Föremålet är numera deponerat i Dädesjö hembygdsmuseum. I samma åker påträffades ett litet stycke från den plats, där sländtrissan låg, en stenyx, 35 cm. lång.

Trissan är 47 mm. i diameter. Tjockleken varierar något; på ett ställe utmed kanten är den 7 mm., på ett annat 5 mm. Hålets diameter är 7 mm. Runorna, som äro 15—17 mm. höga, vända basen mot trissans ytterkant, toppen mot mitthålet. På samma sida som runorna finnas även två dekorativa figurer, dels mellan runorna 5 och 6 en triangel, som delas på mitten av en med basen parallell linje, dels mellan runorna 6 och 1 en triangel, i vilken en annan mindre dylik är inskriven. Vid toppen av den större triangeln går ett streck, som bildar sneda vinklar mot triangeln:s sidor.

På trissans baksida äro 12 små runda skålformiga fördjupningar av växlande storlek, de största 2 à 3 mm. i diam., vilka äro ordnade med en viss symmetri. På baksidan märkas även några ganska oregelbundna linjer, som bilda en kors- eller svastikaliknande figur.

Runorna läser jag på följande sätt:

b r u b a o
1 5

Bistavens inbuktning på 2 **r** går nära intill huvudstaven utan att dock beröra densamma. Toppen på 5 **a** kröker något åt vänster. Huvudstaven till 6 **o** är tydlig; bistavarna ha ej samma skärpa som de övriga ristningarna men kunna med säkerhet anses vara avsiktliga. De äro riktade snett ned mot höger. Den övre av dem utgår från toppen av huvudstaven.

¹ Wimmer: Døbefonten i Aakirkeby s. 43.

² Ög. Inl. § 18: 7, v. Friesen i Fornvännen 1918 s. 199 ff., Fornvännen 1919 s. 112 ff.

³ La peinture gothique s. 143.

⁴ a. a. s. 11.